

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

**щодо проекту Закону про внесення змін до статті 8 Закону України
«Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту
дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»
щодо підвищення розмірів стипендії та щорічної допомоги
(реєстр. № 7508 від 18 січня 2018 року)**

Комітет з питань правової політики та правосуддя на засіданні 4 квітня 2018 року (протокол № 68) розглянув на відповідність Конституції України проект Закону про внесення змін до статті 8 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» щодо підвищення розмірів стипендії та щорічної допомоги (реєстр. № 7508 від 18 січня 2018 року), поданий народними депутатами України Тимошенко Ю.В. та іншими (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою метою Законопроекту є забезпечення підвищення рівня соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Для досягнення мети авторами Законопроекту пропонується доповнити частини четверту та п'яту статті 8 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» приписами, якими встановити дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, виплату соціальної стипендії в розмірі, який не менше як на 50 відсотків перевищує розмір соціальної стипендії у відповідному навчальному закладі, а також щорічної допомоги в розмірі не меншому трьох призначених їм місячних стипендій для придбання навчальної літератури.

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України, Комітет виходить з такого.

Україна – соціальна, правова держава, в якій визнається і діє принцип верховенства права; закони та інші нормативно-правові акти приймаються

на основі Конституції України і повинні відповідати їй (стаття 1, частини перша, друга статті 8 Основного Закону України).

За Конституцією України (частина третя статті 51) дитинство охороняється державою.

До того ж, в Основному Законі України (частина третя статті 52) зазначено, що піклування про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу.

Конституційний Суд України неодноразово розглядав питання, пов'язані з реалізацією права на соціальний захист, і сформулював правову позицію, згідно з якою в Конституції України виокремлюються певні категорії громадян України, що потребують додаткових гарантій соціального захисту з боку держави (абзац п'ятий підпункту 2.2 пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 20 грудня 2016 року № 7-рп/2016).

При цьому, Конституційний Суд України у Рішенні від 9 липня 2007 року № 6-рп/2007 визначив, що утверджуючи і забезпечуючи права і свободи громадян, держава окремими законами України встановила певні соціальні пільги, компенсації і гарантії, що є складовою конституційного права на соціальний захист і юридичними засобами здійснення цього права, а тому відповідно до частини другої статті 6, частини другої статті 19, частини першої статті 68 Конституції України вони є загальнообов'язковими, однаковою мірою мають додержуватися органами державної влади, місцевого самоврядування, їх посадовими особами (абзац перший підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини).

Водночас, у Рішенні від 3 лютого 2009 року № 3-рп/2009 Конституційний Суд України зазначив, що держава має забезпечувати належні умови для виховання, фізичного, психічного, соціального, духовного та інтелектуального розвитку дітей, їх соціально-психологічної адаптації та активної життєдіяльності (стаття 4 Закону України «Про охорону дитинства»). Держава зобов'язана турбуватися про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, зокрема забезпечити їх утримання та виховання (частина третя статті 52 Конституції України) (абзац перший підпункту 3.1, абзац перший підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини).

Загальна декларація прав людини ООН (частина друга статті 25) передбачає право дітей на особливе піклування і допомогу.

У Декларації прав дитини (Резолюція 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року) визначено, що дитина, внаслідок її фізичної і розумової незрілості, потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист. Дитині законом та іншими засобами має бути забезпечений спеціальний захист і надані можливості та сприятливі умови, що дадуть їй змогу розвиватися фізично, розумово, морально, духовно та соціально, здоровим і нормальним шляхом, в умовах свободи та гідності. При ухваленні з цією метою законів основною метою має бути найкраще забезпечення інтересів дитини (принцип 2). Дитина за

будь-яких обставин має бути серед тих, які першими одержують захист і допомогу (принцип 8).

Згідно з положеннями Конвенції про права дитини 1989 року (частини перша, друга статті 3), ратифікованої Україною 27 лютого 1991 року, в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Держави-учасниці зобов'язуються забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів.

Принципи соціальної держави закріплено у статті 12 Європейської соціальної хартії (переглянутої), якою передбачено обов'язок держави підтримувати функціонування системи соціального забезпечення на задовільному рівні, докладати зусиль для її поступового посилення.

У Рішенні Європейського суду з прав людини від 26 червня 2014 року у справі «Суханов та Ільченко проти України» (Sukhanov and Ilchenko v. Ukraine) зазначено, що посилаючись на виплати соціальної допомоги, стаття 1 Першого Протоколу не обмежує держав-учасників щодо наявності або конкретної форми схеми соціального захисту, або вибору типу чи розміру пільг, що надаються за цими схемами (пункт 31).

Водночас, приймаючи Рішення у контексті загальновизнаних вимог міжнародного права щодо соціального забезпечення громадян у справі «Кечко проти України» (Kechko v. Ukraine) від 8 лютого 2006 року, Європейський суд з прав людини наголосив, що в межах свободи своїх дій держава може визначати, які надбавки виплачувати з державного бюджету. Держава може запроваджувати, призупиняти чи завершити виплату таких надбавок, вносячи відповідні зміни в законодавство (пункт 23).

Відповідно до статті 3 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», забезпечення соціально-правових гарантій належить до основних засад державної політики щодо соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Законом України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» (статті 18) встановлено, що стипендії учням професійно-технічних та студентам вищих державних навчальних закладів входять до державних соціальних гарантій, які надаються з метою соціальної підтримки цієї категорії громадян, та мають встановлюватися законами України.

Основним Законом України (стаття 6) визначено, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову; органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої

повноваження у встановлених Конституцією України межах і відповідно до законів України.

У Рішенні Конституційного Суду України від 24 червня 1999 року № 6-рп/99 зазначено, що метою функціонального поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову є розмежування повноважень між різними органами державної влади та недопущення привласнення повноти державної влади однією з гілок влади (абзац перший пункту 2 мотивувальної частини).

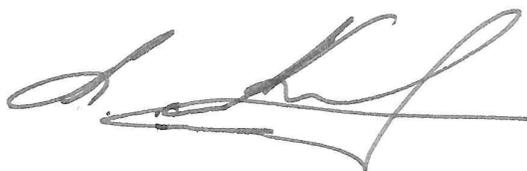
Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади (стаття 113 Конституції України), який, зокрема, забезпечує проведення політики у сфері соціального захисту (пункт 3 статті 116 Конституції України).

За Конституцією України засади охорони дитинства та порядок встановлення державних стандартів визначаються виключно законами України (пункт 6 частини першої статті 92, пункт 3 частини другої статті 92).

Прийняття законів Основний Закон України відносить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85).

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону про внесення змін до статті 8 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» щодо підвищення розмірів стипендії та щорічної допомоги (реєстр. № 7508 від 18 січня 2018 року), поданий народними депутатами України Тимошенко Ю.В. та іншими, не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ